

Т.А.НЕКЕ

ISSN 0134—2266

1991

8





Illustreerinud HELDUR LARETEI

Kui Mart hommikul õue lipsas, kuulis ta kartulimaa tagant lepikust haukumist. See ei olnud Karuse Tuksi haukumine — Tuksil oli kile hää. See ei saanud ka Kivimäe talu Reks olla — Reksi hoiti kogu aeg kodus ketis. Pealegi Reks nii ei haukunud. Reks haukus pikalt, pausi pidamata. Lepikust kostvad haugatused aga lajatasid ühe- ja kahekaupa.

«Vanaisa!» jooksis Mart teatama. «Kartulimaa taga metsas on võõras kole kurja häälega koer.»

Vanaisa tuli trepile. Ei pidanudki kaua ootama. Varsti kostis jälle haugatus. Seekord kõlas see nagu möire. Ja siis võis kuulda, kuidas oksad ragisesid.

Mardi käsi kõvasti vanaisa peos, astusid kaks meest väravast välja.

«Tasa, tasa!» sosistas vanaisa. «Ehk näeme selle haukuja ära.» Jalgrada viis lepiku taha sihile. Seal jäädi ootama.

Toomepöösas silpsutas väike hall linnuke.

«Lehelind,» ütles vanaisa.

Siis kuuldus üksiku kuuse otsast kädinat. Selle tegijat tundis Martki.

«Harakas,» sosistas Mart.

Ja siis hakkasid oksad praksuma. Keegi tuli läbi tihniku. Tuli julgelt ja enesekindlalt, nagu poleks tal tarvis kedagi karta. Mart nägi musta kõrgele fõstetud nina, kolmeharulisi pulksarvi ja kõrgeid sihvakaid jalgu.

«Metskits!» imestas Mart. Imestas tasa, poolihääli, aga ju üle sihi mineja selle ära kuulis. Ta norsatas ja oli paari hüppega kadunud.

«Sokk, mitte kits,» parandas Marti vanaisa. «Need metskitsed, kel sarved peas, on sokud.»

«Aia taga vana sokk.
vana sokk, maiasmokk. . .»

tuli Mardile ammukuuldud laul meelde. Ei tea, mis see sokk nende aia taga otsis? Ja miks ta nii koledasti paukumise moodi haukus?

«Sokk annab teistele sokkudele teada, et siin metsas on tema peremees,» ütles vanaisa. «Ja ühtlasi kutsub kitsepreiliseid endale seltsilisteks. See, keda tema kutsub, niisugust paukumise moodi haukumist küll koledaks ei pea. Selles võid sa kindel olla.»

JÜRI RANT Metsa hääled

Tasa, tasa

HELJO MÄND

TASA, TASA! TASANDIK
TAHAB OLLA KAJA.
AGA KAJAMÄNGUKS ON
HÄÄLT JA KÖRGUST VAJA.
TASA, TASA! MUL ON HÄÄLT,
PROOVIN OLLA MÄGI.
KAJAN VASTU PILVEÄART,
KOPSUS JÖUD JA VÄGI.
HÜÜAN ÜLE PILVEDE,
VASTU PÄIKEST KAJAN.
KUKUN MAALE KULLANA,
TASA, TASA SAJAN.

Marjulkäik

HELJO MÄND

KARJAPÖLD ON KARJAMAA,
MARJAPÖLD ON MARJAMAA.
EMA PÄIKE KÕIKI PAITAB,
VÄIKSEID SUURTEKS SAADA AITAB.
LÄHME, LÄHME MARJALINNA,
MAASIKATE MAJJA!
HEI-JA, HAI-JA,
MITU MARJA SAID SA!
KORVITÄIS MUL KONNA KROOKSU,
NONNI KRAAKSU, JÄNKU JOOKSU,
PÖDRAPULLI TÜMINAT,
SUVERAHU ÜMINAT.
HEI-JA, HAI-JA,
AINSAT MARJA EI SAANUD SA!
SAIN, SAIN, SUHU SAIN,
SUHU SAIN JA ILMA JÄIN.
MUSTIKAS OLII MUST MEES,
MUST MEES, LUST SEES,
LUST SEES, VEMP VERES,
TOPPIS KORVI MUSTA TERE.





Kui ema on haige

ÜLLE NIINEMÄGI

KUI EMA ON HAIGE, ON ISA SEE, KES KÕIGEGA PEAB HAKKAMA SAAMA. TA KÄIB POES, PESU-MAJAS, TEEB SÜÜA. TA KÄIB SIIMU KLASSI LASTE-VANEMATE KOOSOLEKUL. TA AITAB HANNAL VIHI-KUTELE PABERIT ÜMBER PANNA JA ÕPETAB MIRJAMILE TÄHTI. TA KORISTAB KORTERIT, KÄIB HOIUKASSAS ÜRI MAKSMAS JA PEAB KA TÖÖL KÄIMA. SEESAMA ISA, KES VAREM AINULT AMETIS KÄIS JA LASTEGA MÄNGIS, PEAB NÜÜD KA EMA TÖÖDEGA HAKKAMA SAAMA. PEAB SAAMA, SEST EMA ON HAIGLAS.

ISA TÕUSEB HOMMIKUL ESIMESENA. TA TEEB HOMMIKUSÕOGI, SAADAB HANNA JA SIIMU KOOLI, VIIB MIRJAMI LASTEAEDA. SIIS RUTTAB TA TÖÖLE. ÕHTUKS ON ISA NII VÄSINUD, ET TA LAUSA IMESTAB, KUIDAS EMA KÕIGE SELLEGA TOIME

Rati, koer

TOIVO VAALMA

Õues oli tõeline suvi. Taevas oli sini-sinine ja päike oli trepi nii kuumaks paistnud, et... Kusagil luisati vikatit tsiuh-tsäuh, taoti rauda kilks-kõlks ning õhk lausa helises pääsukeste vidinast ja putukate suminast. Ja kõigest sellest säravast ning rõõmsast oli Ratil korruga nii hea meel, et ta kohe ei saanud paigal püsida. Õuele ringi peale jooksnud, istus ta trepile ja pani käed istmiku alla. Olgu need paigal niikauagi, kuni Rati otsustab, mida edasi teha.

Vanaisa tuli toast ja ütles: «Mine alevisse ja lase juuksuril pea korda teha! Homme on ju esimene koolipäev. Taks jäta koju. Jääb veel alevi auto alla.»

Rati läks. Alevi ristteel ei saanud üks juht masinat käima. Rati aitas lükata ja sai abistamise eest jäätise. Keskväljakul nägi Rati väikest tüdrukut nutmas.

«Miks sa nutad? Kas keegi tegi sulle haiget?»

Tüdruk osutas käega suure koera poole: «See võttis palli ää-ra...»

«Ma toon sulle palli tagasi. Istu siia pingi peale. Kas jäätist tahad?»

Kes siis jäätist ei taha! Nutt jäi kohe järele.

Koer seisis ja liputas saba.

«Veame kihla, et ma palli sinu käest ära võtan,» ütles Rati ja

ON TULNUD JA VEEL NAERATADA SUUTNUD. AGA SIIS TULEB ISALE ÜKS MÖTE. NEIL ON JU KOLM LAST. NEIST PEAKS JU VEIDI ABI OLEMA. KUI EMA KOJU SAAB, PANEB TA TÄHELE, ET SIIM ON PESNUD SOKKE JA TASKURÄTTE, HANNA KOORIB KARTULEID JA VÄIKE MIRJAM KATAB LAUDA. EMA ON IMESTUNUD JA RÖÖMUS. AGA TA PANEB KA TÄHELE, ET LAPSED PÖÖRDUYAD KÕIGI KÜSIMUSTEGA ISA POOLE.

«ISA, ÜTLE, MIS SEE ON! ISA, NÄITA, KUIDAS TEHA!»

EMA PEAB ISTUMA JA PUHKAMA, SEST TA ALLES TULI HAIGLAST. EMA ISTUB DIIVANIL JA ON KURB.

HANNA KÜSIB: «EMA, MIKS SA KURVASTAD!» «MUUDKUI ISA JA ISA. MINU KÄEST EI KÜSITA ENAM MIDAGI,» POMISEB EMA.

«AGA EMA, ME OLEME NÜÜD LIHTSALT NÕNDA HARJUNUD,» ÜTLEB HANNA. JA SIIM, SEE KÕIGE SUUREM, RONIB EMALE SÜLLE JA KINNITAB: «OI, EMMEKENE, KUIDAS ME SIND KOJU OOTASIME!»



Illustreerinud MARKO MÄETAMM

ja väike tüdruk

läks lähemale. Koer haaras palli suhu. Ratil tuli meelde, et püksitaskus on präänik.

«Nüüd kohe annad sa palli minule!» ütles Rati.

Ta murdis präänikust tüki ja viskas koerale. See lasi palli maha ja haaras maiuse lennult.

«See oli proov,» ütles Rati. «Nüüd viskan kaugemale.»

Viskaski. Koer lasi korraks palli suust, aga haaras selle välkiirelt uuesti.

«Nii pole aus,» torises Rati. «Mina viskan sulle, aga sina ei püüa. Niimoodi mul sellest präänikust ei jätku.»

Rati viskas järgmise tüki ja sellega oli tal õnne. Koer tormas

tükikest püüdma ja pall oligi Rati käes.

«Hurraa! Kas ma ei öelnud, et võtan palli ära!»

Aga koer ei leppinud pallikaotusega. Korduvalt üles hüpates püüdis ta palli taas oma valdusse saada. Nii jätkus nende mäng ja oleks jätkunud veelgi, kui ei oleks segatud.

Üks naine pani koerale rihma kaela ja viis ta ära. Kahju oli Ratil koerast lahkuda ja kahju oli koeral. Miks ta muidu korduvalt seisatas ja tagasi vaatas.

Rati viis palli tüdruku kätte.

«Kas sa homme ka siia tuled?» küsis tüdruk.

«Ei. Ma pean kooli minema,» vastas Rati.



Seekord uuris Kaaren Kaarel mootorita sõidukeid. Ta sai teada, et...

üks vanemaid veovahendeid oli lohisti. Lohisti koosnes kahest puulatist, mille peale seati koorem. Sellega toimetati raskemaid esemeid edasi enne ratta leiutamist. Veoloomaks oli kõigepealt koer, siis põhjapõder, härg (ka jakk ning isegi lehm), eesel ja alles lõpuks hobune.

Kõigepealt õppis inimene loomi koorma ette rakendama, palju hiljem ratsutama.



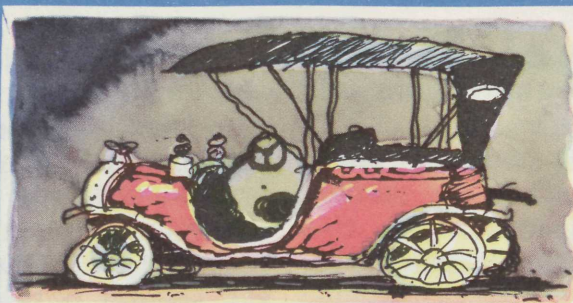
üks tähtsamaid leiutusi inimkonna ajaloos on meie jaoks nii favaline ratas. Ratta abil läks inimese elu palju kergemaks. Oletatakse, et ratas leiutati tänu sellele, et osati raskeid koormaid edasi nihutada nende alla pandud puutüvede abil. Seda tehnikat kasutasid ka vanad egiptlased püramiidide ehitamiseks vajalike kivitahukate kohaletoimetamisel.

Vanimad rattad olidki lihtsalt puukettad. Hiljem õpiti puukettasse auke tegema ja leiutati ka rattarumm. Lõpuks õpiti tegema ka kodaratega rattaid.

arvatakse, et ratta leiutamise au kuulub sumeri rahvale. Sumerlased elasid Mesopotaamia riigis, mis asub kahe jõe — Tigriise ja Eufraati — vahel (praegu kuulub see ala Iraagile).



Ketarattaid õpiti kasutama umbes 5—6 tuhat aastat tagasi. Kodaratega rattaid tuntakse umbes 4 ja pool tuhat aastat.



inimesed kasutasid ratast tuhandeid aastaid, enne kui õppisid mugavaid liiklusvahendeid valmistama.

Sugulased

Päris pisikesest peast elasin ma maal. Kolhoose siis veel ei olnud. Ja talurahva elus oli säilinud niisuguseid vanu kombeid, mis kolhoosi mõjul hävisid. Usu või mitte, aga sugulastega suheldi siis teisiti. Vanad perekonnapärimused olid rohkem aus. Minu isa oli kuue, ema aga seitsme õe-vennaga. Ja veel nende onud-tädid, nende onude-tädide lapsed ja lapselapsed. Küll sai siis suguvõsalugu kuulatud, sugulastel külas käidud ning nende pool elatudki. Meie olime vennaga kahekesi, aga mõnel talvel oli meie perekonnas trobikond lapsi: sugulased käisid meilt koolis.

Siis ma veel ei teadnud, kui tähtsad olid sugulased inimkonna tekkes. Aga nii see oli. Võtame niisuguse näite: mida sa mäletad? Seda, mis sinuga juhtunud on, eks! Aga kui isa-ema sulle räägivad, mis nende lapsepõlves juhtus? Ja vanaisa-vanaema — mis nende või nende isade-emade lapsepõlves

ja ühiskond



juhtus. Oo, nii võid sa hakata mäletama, kuidas lapsed sada aastat tagasi elasid. Kes rohkem mäletab, see ka rohkem teab; kes rohkem teab, kipub vist targem olema. Näed siis, mis sugulaste mälu võib teha: lapse iseene tarkusest targemaks.

«Asi või mis,» võib mõni öelda. «Seda saab raamatust ka lugeda.» Kulla söber, kaua meil neid raamatuid on! Eestis ainult mõnisada aastat, mõnel muul maal mõni tuhat aastat, aga üpris ürgsel ajal polnud raamatuid ollagi. Need olid veel leiutamata. Ja siis anti kõige tähtsam tarkus inimeselt inimesele ja ühelt põlvkonnalt teisele juttude kaudu, mida enamasti sugulased üksteisele usaldasid. Seda aega nimetatakse sugukondlikuks korraks, sest inimeste elu korraldamises olid siis vaat et kõige tähtsamad sugulastevahelised suhted.

Eks tänapäevalgi ole neid, kes seda ürgset aega tagasi tahavad. Kui neil aga pisut rohkem võimu käes, lükkavad nad

küünarnukiga kõik teised kõrvale ja hakkavad sugulaste-sõpradega sugukondlikku korda mängima.

See on üpris kurb ja ohtlik arusaamine sugulaste ning teiste inimeste suhetest. Nii võib mõni hoolimatu suguvõsa laiutada ning teistele kurjagi teha. Sellepärast ei tohigi tänapäeval minna tagasi sugukondlikku korda, vaid edasi inimsõbralikku ühiskonda. Inimsõbralikus ühiskonnas püütakse igast väärt inimesest lugu pidada. Isegi, kui ta pole sugulane.

Kui lapsed kasvatada ausateks, viisakateks ja sõbralikeks, saab neist tulevikus inimsõbralik ühiskond.

Mis sa arvad, kas inimsõbralikku ühiskonda on kerge teha? Kas sa tead lapsi, kes inimsõbralikus ühiskonnas elu ära rikuksid? Kas lapsed ise saavad midagi teha selleks, et inimsõbralikus ühiskonnas elada?

MAIE REMMEL

Kaherattaline vanker oli algul ainult valitsejate ja rikaste jaoks. Juba vanadele egiptlastele tuttav kaherattaline sõjavanker kujunes aadlike võitlus- ja sportimisvahendiks.



Vanimad säilinud sõjavankrid pärinevadki Egiptuse ülikute hauakambritest. Nende vanus ulatub 3—4 tuhande aastani. Sõjavankrid on tõelised ratassepa meistritööd. Rattad on paljudest puutükkidest kokku liimitud.



Illustreerinud HILLAR METS

Hobuse rakendasid vankri ette just egiptuse vanad sõjamehed. 7. sajandil võtsid hiinlased kasutusele rangid ja hobuse veojõud kasvas viis korda. Euroopasse jõudsid rangid 400 aastat hiljem, 11. sajandil.



kaherattaline kaarik on neljarattalisest vanem. Arvatakse, et Hiinas kasutati kõigepealt üherattalist tõukekäru, millele sai vajaduse korral ka purje peale panna ja tuule abil kiiremini edasi liikuda.

Minu mõtted

Minu mõtted on kummalised. Ma mõtlen, kuidas on võimalik sõnu mõelda. Sest kunagi ammu ei teadnud keegi mitte ühtegi sõna. Kuidas küll ürginimesed teistele selgeks tegid, mis on mis?! Keegi ei teadnud ju ainustki sõna.

STIINA LIIVRAND, Tallinna 10. Keskkooli 3.b klassi õpilane

Mustad jalad

Ema: «Juku, kas sa pesid jalad puhtaks?»

Juku: «Ei pesnud.»

Ema: «Miks siis?»

Juku: «Ega keegi sellest ju nagunii teada ei saa, isegi sulle ma seda ei ütle!»

MOONIKA TŠAVLÖTKO, Haapsalu Linna Algkooli 4.a klassi õpilane

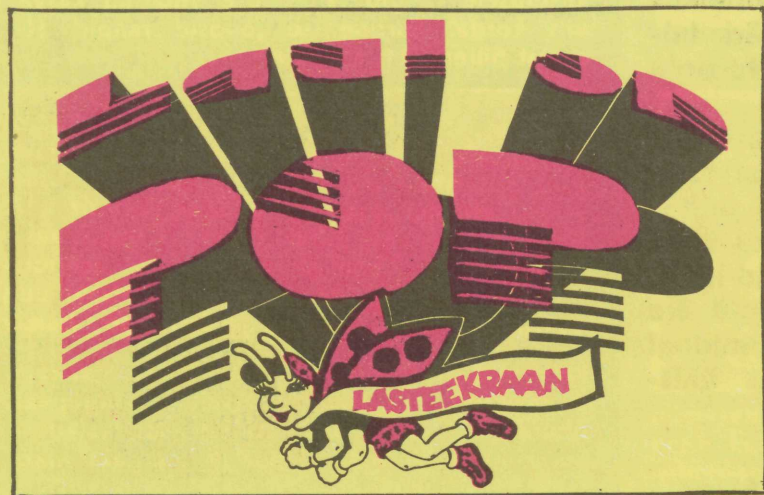
Keel

Ema õpetab väikesele Erkile tähti. Erki tähti tunneb, aga kokku lugeda ei oska. Laua peal on mannatops. Väike Erki veerib: «M-A-N-N-A».

Ema küsib Erki käest: «Mis sa kokku said?»

«Jahu,» vastab Erki.

JANNO REIM, Paide 3. Keskkooli 4.c klassi õpilane



Hei!

Kas sul juba on see kassett! Kasseti järgi on hea laulma õppida, orkestri saatel ja puha. Oma ostuga toetad ka Eestimaa lastekodusid!



Illustreerinud RAIVO JÄRVI

Oli kord üks jääkaru mere ääres saaki varitsemas. Kaugel kaldast triivis jäälaam, millel lesis hulk hülgeid.

«Küll on kahju, et need hülged on nii kaugel,» ohkas jääkaru. «Sealt saaks mõnusa kõhutäie.»

Sellel hetkel puudutas jääkaru värske tuulepuhang ja karu kuulis sosinat:

«Aita mind, jääkaru. Vastutasuks ajan hülged ranna äärde.»

«Kes sa oled!» küsis jääkaru.

«Ma olen tuul, kuid paraku praegu jõuetu.»

«Kuidas saan mina sind aidata!» küsis jääkaru.

«Puhu täiest jõust, siis ma muutun tugevamaks.»

Jääkaru tõmbas kopsud õhku täis ja puhus kogu jõust. Tuul paisus, sööstis jäälaama juurde ja lükkas selle kalda äärde. Jääkaru hüppas hüljeste keskele ja murdis kaks neist maha.

Kõhu täis söönud, jäi ta jääle magama.

Natukese aja pärast kuulis ta uuesti tuule sosinat.



«Aita mind, kulla karu. Ma olen jälle nõrgaks jäänud.»
Kuid karu oli liiga laisk, et puhumist ette võtta. Ta mõmises:
«Jäta mind rahule. Kuidas ma saan puhuda, kui mul uneaeg on.»
Mõne aja pärast tulid sellesse paika jahimehed, nägid kalda
äärde triivinud jäävälja ja sellel magavat jääkaru.
«Oh, mis kena üllatus!» rõomustasid jahimehed.
Jääkaru ärkas ja märkas neid. Ta hakkas tuult appi hüüdma.
«Tuul, oh tuuleke! Tule kiiresti ja lükka jää kaldast kaugemale.
Muidu jahimehed mu tapavad.»
Kuid tuul sosistas:
«Ma ei saa sind aidata, jääkaru. Kui mul oli jõudu tarvis ja
palusin sul puhuda, siis sina ju ei teinud seda. Ja nüüd olen
ma liiga nõrk sinu aitamiseks.»

Juhtuski nii, nagu jääkaru oli kartnud. Jahimehed hüppasid
jääpangale ja tegid tänamatule karule otsa peale.

Tšuktši muinasjutu järgi jutustanud

JAAN RANNAP
**Tänamatu
jääkaru**

Kirjasõbrad

SILVER HANSON, 10-a.
202510 Valga maakond
Aakre sjk.
Huvid: taskukalendrid, märgid.

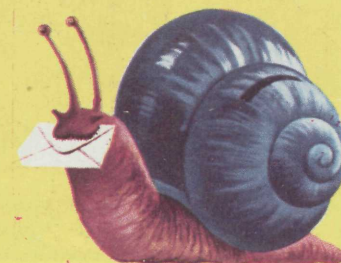
EVA-LIISA KAARISTO, 8-a.
202740 Võru maakond
Kasaritsa sjk.
Käätso
Huvid: kleepekad, kommipaberid,
joonistamine, ümbrikupildid.

RAIT KUHI, 10-a.
202620 Põlva maakond
Himmaste küla
Huvid: automudelid, välismaised nä-
supaberid.

SIRJE JÕEÄÄR, 11-a.
203468 Pärnu maakond
Aluste sjk.
Luuriküla
Huvid: muusika, taskukalendrid. Ar-
mastan väga loomi.

TRIIN MÖLLER, 11-a.
202365 Jõgeva maakond
Laiuse

MARGIT KÄRNER, 9-a.
202400 Tartu
Kooli 12—4
Huvid: muusika, taskukalendrid, loo-
makaardid.





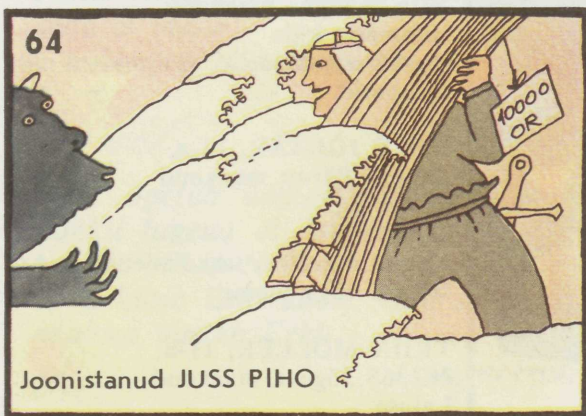
Ilmaneitsi, Kõue tütar pillas kaevu oma sõr-
muse.



Kalevipoeg tõttas neitsile appi ja hüppas
kaevu.



Sortsid tahtsid Kalevipojalt suure veskikiviga
elu võtta.



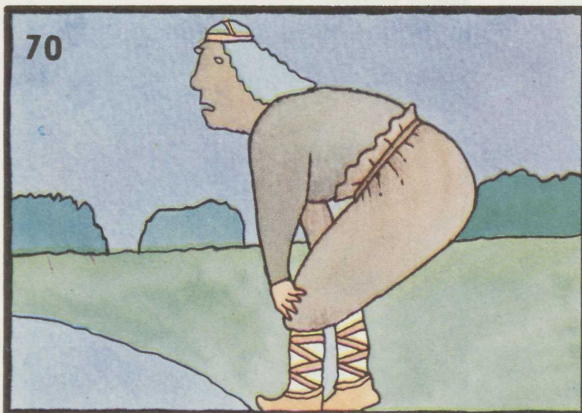
Tagasiteel sajab Peipsi soolasorts järve va-
hutama.



Randa jõudes tahtis Kalevipoeg tormi tõstjat
karistada.



Pikast teekonnast väsinud, heitis Kalevipoeg
puhkama.



Hommikul hakkas Kalevipoeg mõõka otsima
ja leidis selle Kääpa jões.

Kalevipoeg kutsus mõõka veest tagasi, kuid
see heitis talle ette Soome sepa poja süütut
surma. Kalevipoeg ütles mõõgale hüvasti-
jätuks:

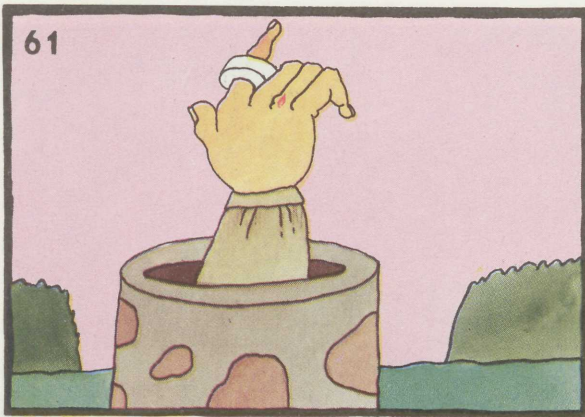
«Maga, maga, mõõgakene,
rahusängis rauakene!

/-----/
Kui aga juhtub kõnidessa
jalakanda pistma jõkke,
kes sind enne ise kandnud:
siisap, mõõka, sõbrakene,
murra jalad tal mõlemad!»

Kalevipoeg kavatses ütelda: «Kes sind siia
kandnud...» Kuid Soome sepa sajamine oli
ta sõnad segi ajanud.



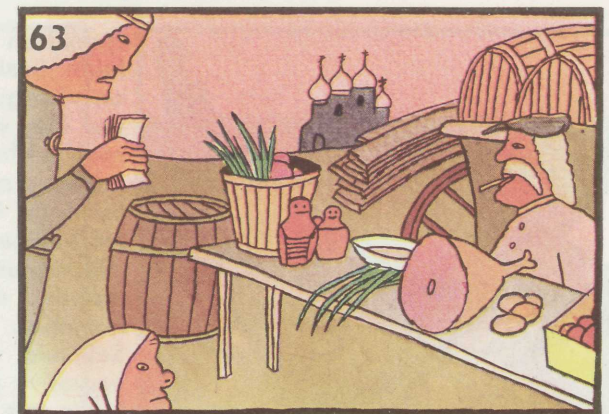
Metsa vahel tulid sortsid pojad Kalevipoega
kimbutama. Mõõgana kasutas Kalevipoeg
laudu.



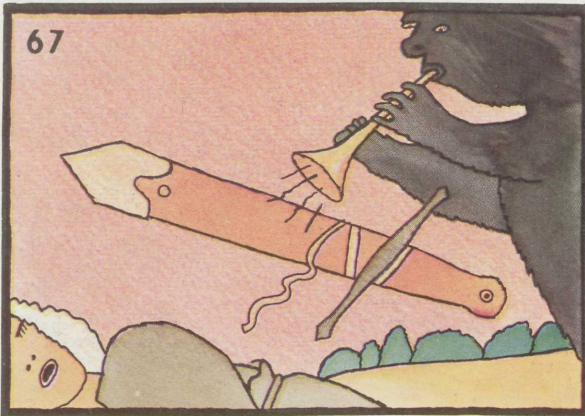
61 Kalevipoeg tuli aga kaevust välja, veskikivi sõrmes.



62 Teisel päeval asus Kalevipoeg Peipsi järve taha teele.



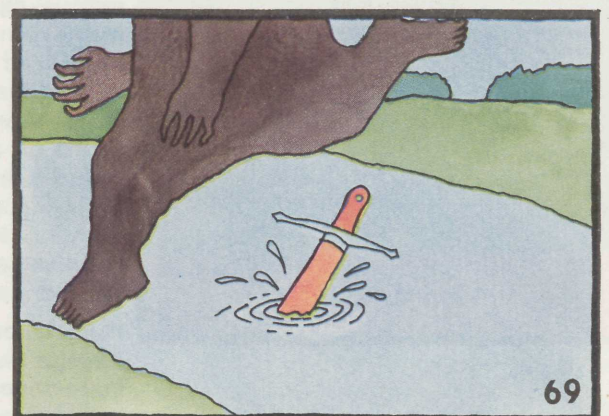
63 Pihkvast ostis ta linnade ehitamiseks suure seljatäie laudu.



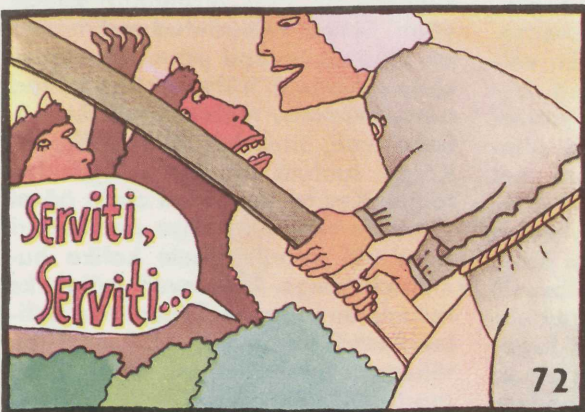
67 Seda nähes püüdis Peipsi sorts salasõnadega Kalevipoja mõõka varastada.



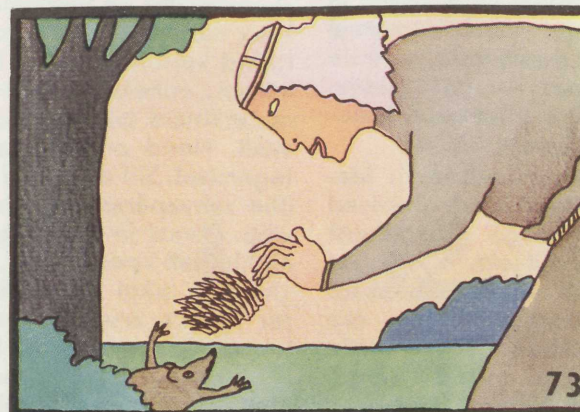
68 Rasket mõõka kaenla all sikutades jõudis sorts Kääpa jõeni.



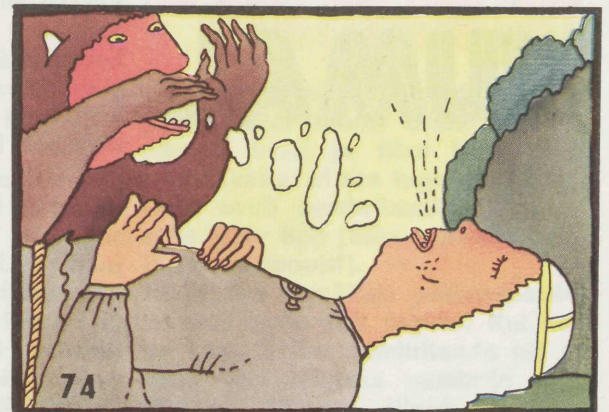
69 Teisele kaldale karates pillas ta mõõga laine-tesse.



72 Lauad purunesid üksteise järel. Siis kostis põõsast peenike hääl. Nüüd asus kangelane lauaga serviti vemmeldama.



73 Hüva nõu andja oli okasteta siil, kellele Kalevipoeg tänutäheks oma vammusest tüki okas- kasukaks andis.



74 Võitlusest väsinud Kalevipoeg heitis magama. Kohe oli kohal Peipsi sorts, kes kangelase seitsmeks nädalaks suigutas. JÄRGNEB



Humal on võimsaim vään- ehk ronitaim Eesti looduses. Ronitaimed on niisugused taimed, mis püüdle- vad üles valguse poole mingit tuge pidi, näiteks puutüve või kiviseina mööda ronides. Eriti ohtralt ronitaimi on troopikas. Vist seepärast tekibki natuke lõunamine ja salapärase tunne, kui kõndida Eestimaa metsas, mis on läbi põimunud humalast.

Selliseid metsi leidub meil õige harvades paikades. Tavaliselt lepitakes, mis kasvavad tulvavetega ülejutatavates jõeorgudes. Neisse niinimetatud lammimetsadesse juhuslik möödakäija ei tiku oma jalga tõstma. Märg pinnas ja tihe hämar võsa peletavad ta eemale. Humalat võib ka aedades kasvamas leida. Lääne- maal, saartel ja mõnel pool mujal Eestis on aial, kus kasvatati humalat, olnud päris omaette nimi — tapuaed. «Tapp» tähendab murdekeeles humalat. Humalat on pidanud väärtuslikuks aiataimeks mitmed teisedki rahvad peale meie.

Humalal on pöörane kasvujõud. Ühe suvega kasvatab ta endale kuni kuue meetri pikkuse varre. Talveks vars kuivab, kuid järgmisel kevadel sirguvad maa-alustest võsunditest uued varred. Kui vars nõnda kiiresti kasvab, ei saa ta olla kuigi tugev ja seepärast toetajat vajabki. Humal keerdub ümber puutüvede ja okste alati ühes suunas — vastupäeva. Kinnituda aitavad tillukesed kahe- tipulised haagid varte küljes.

Humalal on kahte moodi lehti: ülemised on teravaservalised, alumised sügavate hõlmadega. Juulikuust puhkeb humal õitsele. Õied on välimuselt tagasihoidlikud, rohekad. Osa varsi kasvatab ainult isa-, osa emaõisi. Emaõisikud näevad välja nagu sõrmeotsa-suurused käbid. Humalakäbideks rahvas neid kutsubki.

HUMAL

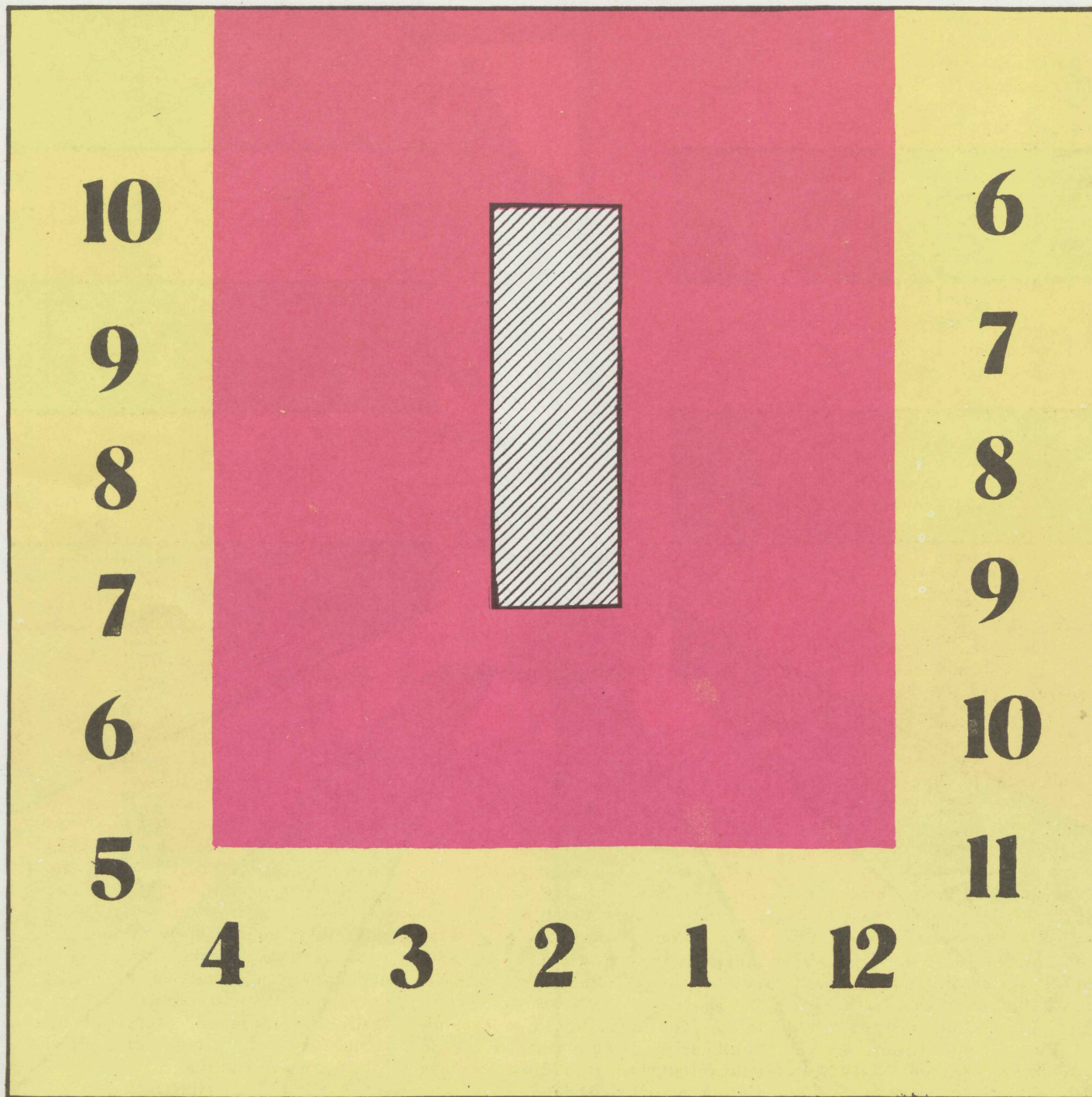


Pildistanud HENDRIK RELVE

Humalakäbil on hingematvalt tugev, kuid meeldiv lõhn ja mõru maitse. Käbid korjatakse enne lõplikku valmimist, rohekaina. Kuivatatud humalakäbisid annab pruukida mitmel viisil. Need on asendamatud õlle- tegemisel. Siit on humal saanud veel ühe rahvapärase nimetuse — õlle- viha. Humal ja õlu on rahva meeles nii kindlalt kpos käinud, et kui öeldi «humala vägi on teda võitnud», sai igaüks aru, et see tähendab: ta on joobnud. Ehkki humal tege- likult kedagi purju ei pane. Ta annab vaid õllele maitset ja lõhna ega lase seda kergesti rikkeda.

Humalal on sees teistmoodi kange võim. Sellest valmistatud arstimitega on edukalt ravitud põie-, neeru- ja südamehaigusi. Külma veega tehtud humalatõmmis, millele lisatakse vä- heke mett, turgutab hästi söögiisu. Kõige tuntum on humala uinutav toime. Kes tahab, et uni oleks öösel sügav ja rahulik, pangu padjapüüri sisse või voodi kohale kotike hu- malakäbidega. Uinutavalt mõjub ka humalatee joomine. Tänapäeva arsti- teadlased väidavad, et humal on tõhusaim ohutu uinuti, mida Eesti loodusest võib leida.

HENDRIK RELVE



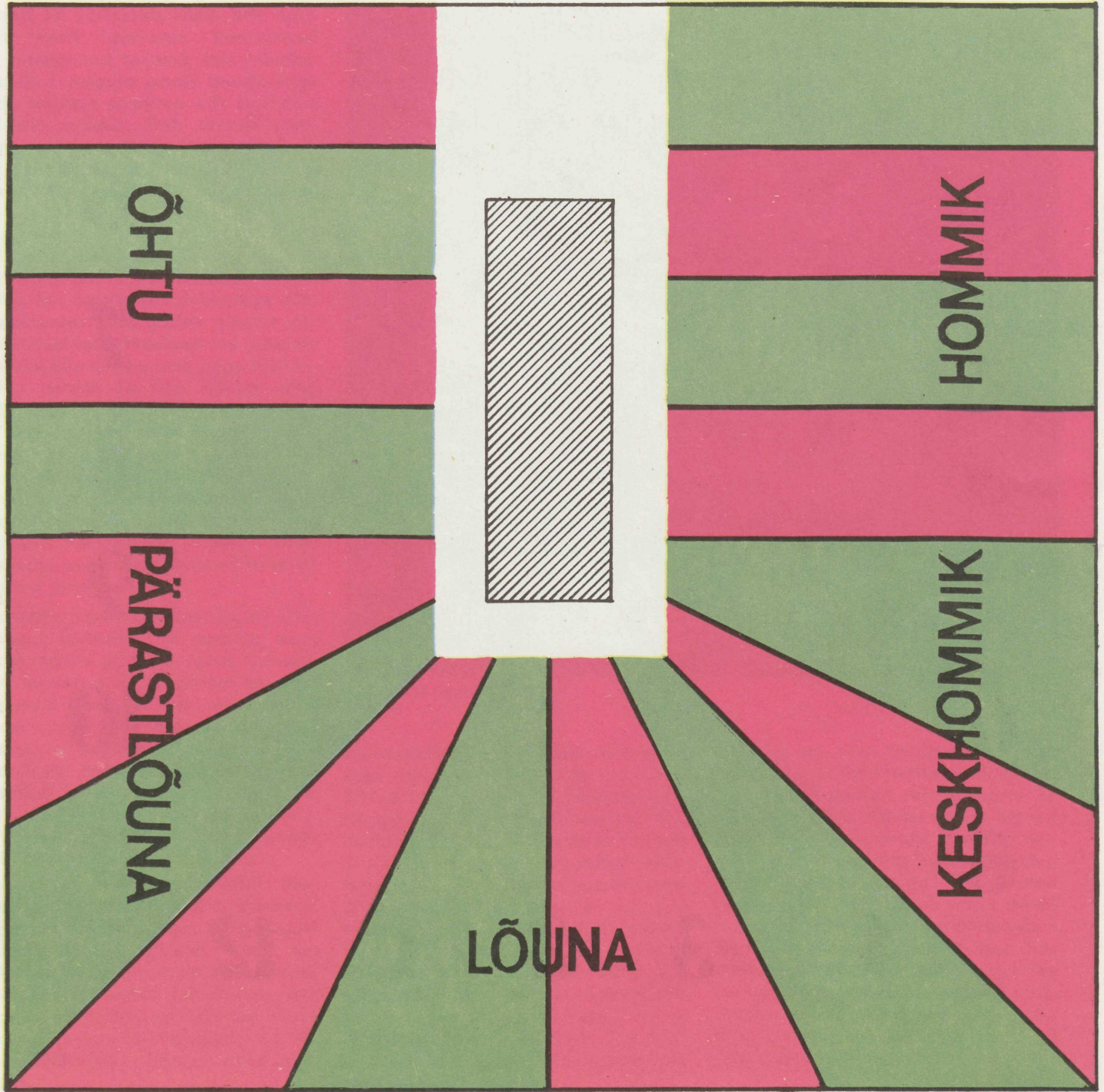
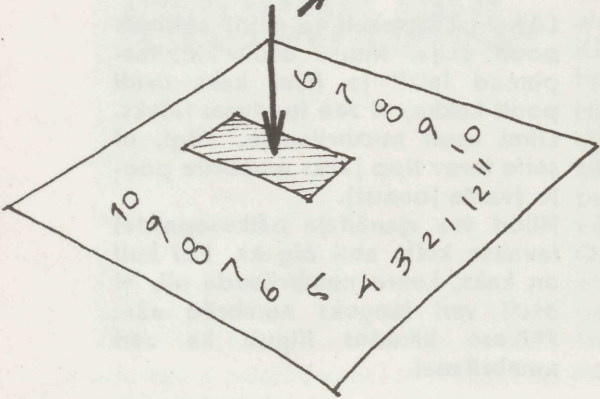
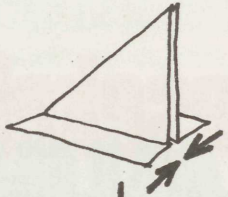
Joonistanud HELI VEIGEL



Päikesekell

Lõika päikesekell ja osuti sobivalt poolt välja. Murra osuti kinnituspinnad laiali ja liimi kaks osuti poolt kokku, et see tugevam tuleks. Liimi osuti numbrilauale. Jälgi, et selle terav tipp jääks numbrite poole (vaata joonist).

Nüüd sea ajanäitaja päikesepaistel tavalise kella abil õigeks. Kui kell on kaks, keera numbrilauda nii, et osuti vari langeks numbrile «2». Päikese liikudes liigub ka vari numbrilauale.



ÜKS
KORD
TULI

KUI
LOED TEKSTI
VAATAD PIILE
JA NUPUTAD
VEIDI JUURDE,
SAAD ÜHE
JUTU

ALGUSE.



JUURDE KÜLLA

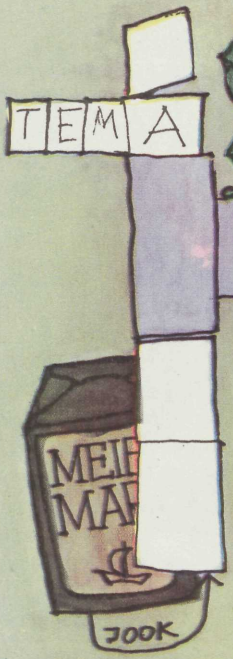


KES



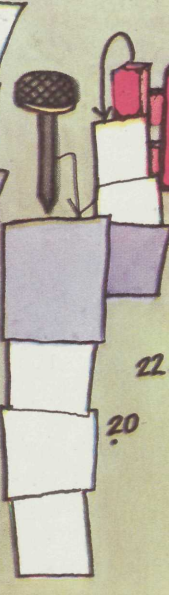
Joonistanud LELES LUHSE ja INGA VAINOMÄE

OLI MUIDE



HÄSTI PALJU
LOOMI

P



TAL OLI RINNAS... JA

ÜHENDA
NUMBRID



MÖTLE LOOLE PÕNEV JÄTK. 16 ... JÄTKUB...

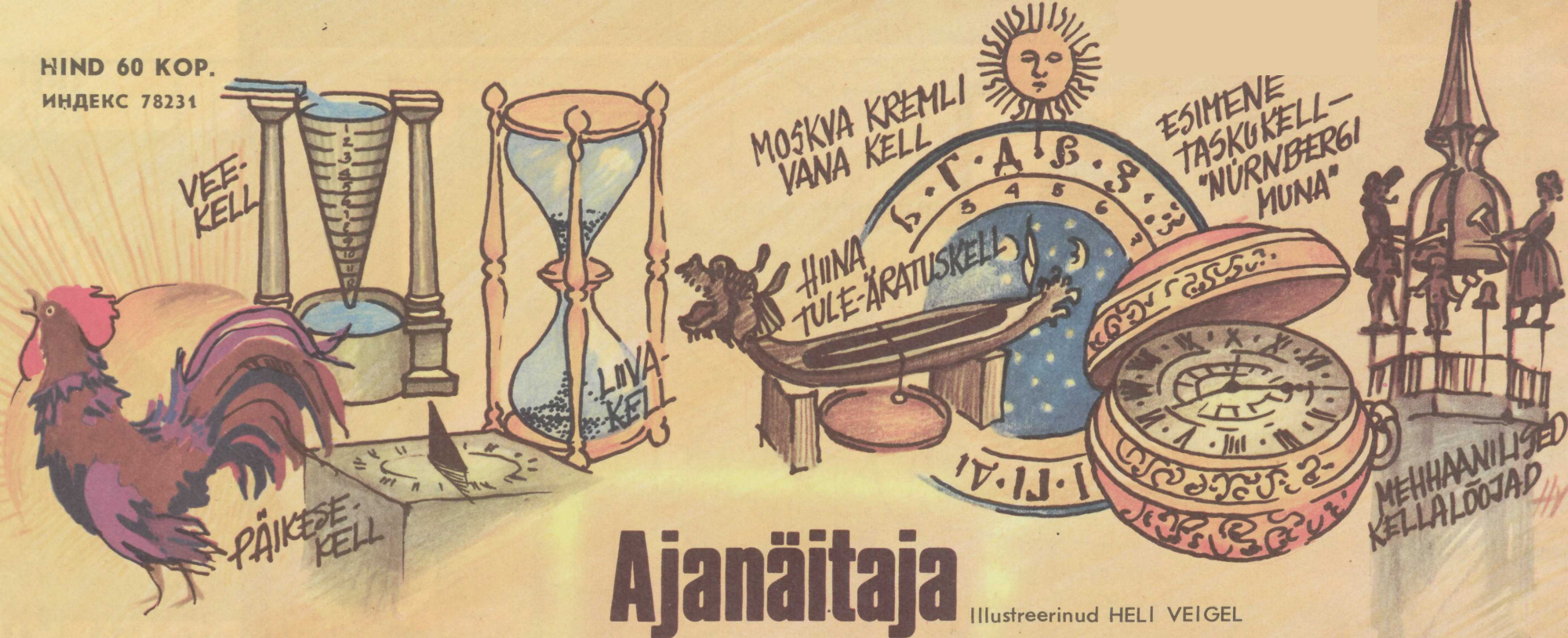
Lasteajakiri «Täheke» nr. 8. 1991. Ajakiri asutatud jaanuaris 1960. Ilmub kord kuus. EKP Kesk-
komitee Kirjastus. Toimetuse aadress: Tallinn 200 109, Pärnu mnt. 67-a. Toimetus käsikirju ei
tagasta.

Kolleegium: E. Haamer, R. Järvi, E. Mardi, H. Mänd, K. Pajus, H. Rattiste, V. Variksaar.
Telefonid: peatoimetaja E. Mardi 681-495, vastutav sekretär V. Variksaar 681-497, vanemtoimetaja
J. Rannap 681-497, kunstiline toimetaja J. Tammsaar 681-400, toimetaja J. Renser 681-538,
sekretär-masinakirjutaja A. Kuuskemaa 681-400.

Laduda antud 28. 06. 1991. Trükkida antud 30. 07. 1991. Trükiarv 47 800. Oserpaber nr. 1.
60x90/8. Trükipoognaid 2. Arvestuspognaid 2,91. Tingivärvitõmmiseid 8,0. Tellimise nr.
2789. EKP Keskkomitee Kirjastuse trükikoda, Tallinn 200 090, Pärnu mnt. 67-a.

Esikaanel VIIVE NOORE joonistus

Детский журнал «Тяжеке» («Звездочка»). На эстон-
ском языке. Выходит один раз в месяц. Типография
Издательства ЦК КП Эстонии, Таллинн, 200090, Пярну
маantee, 67-а. Адрес редакции: ЭССР Таллинн, 200109,
Пярну маantee, 67-а. Цена 60 коп. Объем 2 печ. листа.
Тираж 47 800. Заказ 2789.



Ajanäitaja

Illustreerinud HELI VEIGEL

Vanal hallil ajal oli inimestel vist rohkem aega. Ei rännanud siis keegi eriti ringi ega pidanud hommikuti vabrikusse või kontorisse tööle minema. Igaüks askeldas oma kodus. Kukulaul oli äratuskellaks ja päike näitas päeva-aega. Siis aga tekkisid linnad oma kaupluste ning töökodadega ja inimestel oli juba täpsemat aega tarvis teada. Pidi ju õigel ajal poe lahti tegema ja kinni panema. Aastasadu kuulufas siis linnaelanikele tööpäeva algust ja lõppu kloostrikirikute kellahelin. Seepärast kannavad ka kirikukell ja ajanäitaja üht nime — kell.

Kuid nutikad inimesed õppisid aega ka sammudega mõõtma. See toimus väga lihtsalt — linnaväljakule püstitati post ja mõodeti selle varju. Veelgi nutikamad märkisid ümber posti ka numbrid maha ning päikesekell oligi sündinud. Häda oli ainult selles, et too «töötas» vaid päikesepaistelise ilmaga. Siis nuputasidki inimesed välja vee- ja liivakella. Kuid needki olid üsna tülikad. Eraldi teener pidi valvama, et veekella anum õigel ajal taas veega täita või liivakell ümber pöörata.

Ka tule abil on proovitud aega mõõta. Künla peale tõmmati kriipsud ja nende ärapälemise järgi arvati möödaläinud tunde kokku. Hiinas tarvitati veel mõni aeg tagasi tule-äratuskelli. Pisikesse lohepeaga lootsikusse pandi pulk, mis ühest otsast põles. Risti üle lootsiku riputati niidiga metallkuulid. Kui leek jõudis niidini, kukkusid kuulid kõlinal alla metallaldrikule.

Kui inimesed igasugu mehhanisme tegema olid õppinud, panid nad kellamehe asemele kellatorni mehhaanilise metallmehe, kes vasaraga

kella pihta löi. Niisugune kell on tänini alles ühes Prantsusmaa linnas. Seda lööb koguni terve perekond: mees täistunde, naine pooltunde ja lapsuke veerandtunde.

Ligi 8000 aasta eest leiutasid araablased pommidega kellamehhanismi. Peatselt toodi see tarkus ka Euroopasse ja Londoni ühes tornis seati üles päris numbrilaua ja seieriga kell. Just seieriga, sest too ainuke seier näitas vaid tunde. Hellitavalt Suureks Tomiks hüütud kell teenis inglasi väsimatult 400 aastat järjest. Siis vahetas Suur Ben ta välja. Oma 8 meetri kõrguse numbrilauaga on too üheks maailma suurimaks ajanäitajaks.

Omapärane tornikell seati 600 aastat tagasi üles Moskva Kremli Spasskaja torni. Tollel kella ei käinud ringi mitte osutid vaid numbrilaud.

Kui 500 aastat tagasi Saksamaal vedrukell leiutati, muutus võimalikuks ka pisikeste kellade tegemine. Meistrid sattusidki nii hasarti, et hakkasid valmistama tibatillukesi sõrmusele või kõrvarõngale mahtuvaid kelli. Inglise kuninganna sõrmus-kell teatas aega lausa haamrikesega sõrme pihta koputades. Kelli aga valmistati üha rohkem ja rohkem ning tänapäeval ei pea keegi enam raekoja platsile minema, et õiget aega teada saada. Seda võib kuulata hoopis raadiost või pärida telefoni teel. Täpsed elektronkellad meie kodudes on juba nii targad, et löövad õige aja numbriena ekraanile. Ma arvan, et päris põnev on oodata, milliseid kelli meistri-mehed tulevikus välja nuputavad.

HELI VEIGEL